

**МІНІСТЕРСТВО ЮСТИЦІЇ УКРАЇНИ
АКАДЕМІЯ ДЕРЖАВНОЇ ПЕНІТЕНЦІАРНОЇ СЛУЖБИ**

Кафедра психології

ПОГОДЖЕНО:

начальник кафедри,
кандидат психологічних наук, доцент,
підполковник внутрішньої служби
Мірошниченко О.М.

«_____» _____ 2019 р.

СИЛАБУС

**навчального курсу «Психологія особистості»
спеціальність 053 «Психологія»
форма навчання: денна**

РОЗРОБНИК:

доцент кафедри психології,
кандидат психологічних наук,
доцент
Щербата В.Г. _____

ЗАТВЕРДЖЕНО:

на засіданні кафедри психології
Протокол № 8 від
«27» _____ 08 _____ 2019р.

Кредити та кількість 3 кредити ECTS; години: 22 год. лекційних, 22 год.
годин: семінарських, 46 год. самостійна робота.

Анотація курсу

Навчальна дисципліна «Психологія особистості» є вибірковою. Програма навчальної дисципліни складена кафедрою психології Академії Державної пенітенціарної служби відповідно до освітньо-професійної програми підготовки фахівців на першому (бакалаврському) рівні вищої освіти зі спеціальності 053 «Психологія». Вивчення курсу „Психологія особистості” базується на знаннях, отриманих при вивченні дисциплін: "Філософія", „Загальна психологія”, „Соціальна психологія”, „Вікова психологія”.

Мета курсу

Метою викладання навчальної дисципліни є засвоєння психологічних характеристик особистості, функцій і структури особистості, основних положень щодо природи людини.

Організація навчання

Тематичний план навчальної дисципліни

№	Назви розділів і тем	Кількість годин			
		лекції	семінарські	сам. роб.	всього
Розділ I. Вступ до психології особистості					
1.	Психологія особистості як наука	2	2	4	8
2.	Основні феномени психології особистості та їх тлумачення на сучасному етапі розвитку науки	4	4	4	12
	Всього за розділом:	6	6	8	20
Розділ II. Основні наукові напрямки у трактуванні особистості					
3.	Психодинамічна теорія З.Фрейда.	2	2	5	9
4.	Результати перегляду психодинамічного напрямку: індивідуальна психологія Альфреда Адлера і аналітична психологія Карла Густава Юнга	4	4	6	14
5.	Его-психологія: Ерік Еріксон, Еріх Фром і Карен Хорні	2	2	6	10
6.	Диспозиціональні напрямки в теорії особистості: Гордон Олпорт і Ганс Айзенк	2	2	5	9
7.	Соціально-когнітивний напрямок в теорії особистості: Альберт Бандура. Когнітивна теорія	2	2	5	9

	особистості Джорджа Келлі:				
8.	Абрахам Маслоу: гуманістична теорія особистості. Феноменологічний напрямок Карла Роджерса	2	2	5	9
9.	Теорія особистості Еріка Берна і трансактний аналіз. Біхевіоральний напрямок в теорії особистості: Берренс Фредерік Скіннер	2	2	6	10
	Всього за розділом:	16	16	38	70
	ЗАГАЛЬНА КІЛЬКІСТЬ:	22	22	46	90

Завдання до семінарів

Готуючись до семінарського заняття Ви маєте підготувати конспект питань, що містяться в плані відповідної теми. Наявність конспекту всіх (!) питань та ваша присутність на занятті є запорукою успішної роботи та отримання балів (їх кількість залежить від вашої активності та якості підготовки). Відсутність конспекту або неповний конспект, навіть за умови вашої присутності на семінарі, оцінюється в 0 балів.

Плани семінарських занять

Тема 1. Психологія особистості як наука.

1. Об'єкт, предмет та завдання психології особистості.
2. Основні феномени психології: індивід, людина, особистість, індивідуальність.
3. Поняття особистості. Альтернативні визначення.
4. Основні положення, які стосуються природи людини.
5. Методи дослідження особистості.

Тема №2. Основні феномени особистості

1. Психологічні характеристики особистості.
2. Самосвідомість та її місце в структурі особистості. Компоненти самосвідомості.
3. Самооцінка: її види та функції.
4. Рівень домагань та його зв'язок із самооцінкою.
5. Явище персоналізації.
6. Сенси і значення.
7. «Пастки» для особистості.

Розділ 2. Основні наукові напрямки у трактуванні особистості

Тема №3. Психодинамічний напрямок в теорії особистості: Зигмунд Фрейд.

1. Психоаналіз: основні концепції і принципи.
2. Основні положення З.Фрейда стосовно природи людини
3. Структура особистості за З.Фрейдом.

4. Захисні механізми Еґо.
5. Інстинкти як рушійна сила поведінки
6. Стадії розвитку і становлення особистості за Фрейдом.
7. Основні типи особистості в психоаналізі.

Тема 4. Результати перегляду психодинамічного напрямку: Альфред Адлер і Карл Густав Юнг

1. Основні тези індивідуальної психології А.Адлера.
2. Ключові поняття теорії особистості А.Адлера.
3. Типологія особистостей за А.Адлером.
4. Основні постулати аналітичної психології особистості К.Юнга.
5. Структура особистості за К.Юнгом
6. Психологічна типологія К.Юнга.

Тема 5. Еґо-психологія: Ерік Еріксон, Еріх Фромм і Карен Хорні.

1. Епігенетичний принцип Е.Еріксона.
2. Стадії розвитку особистості за Е.Еріксоном.
3. Е.Фромм: гуманістична теорія особистості.
4. Соціальні типи характеру за Фроммом.
5. К.Хорні: соціокультурна теорія особистості.

Тема 6. Диспозиційні напрямки в теорії особистості

1. Типи особистості за Г.Олпортом.
2. Зріла особистість та її психологічний портрет.
3. Теорія типів особистості Г.Айзенка.
4. Типи особистості в диспозиційній теорії Г.Айзенка.

Тема 7. Соціально-когнітивний напрямок в теорії особистості

1. Основні принципи соціально-когнітивної теорії особистості А.Бандури.
2. Научіння через спостереження. Підкріплення в научінні.
3. Теорія особистісних конструктів Дж.Келлі.
4. Когнітивно прості та когнітивно складні особистості: характеристика.

Тема 8. Абрахам Маслоу: гуманістична теорія особистості. Феноменологічний напрямок Карла Роджерса.

1. Основні тези гуманістичної теорії А.Маслоу.
2. Ієрархія потреб за А.Маслоу.
3. Самоактуалізована особистість та її характеристики.
4. К.Роджерс: феноменологічна теорія особистості.
5. Повнофункціонує особистість та її психологічний портрет.

Тема 9. Теорія особистості Еріка Берна і трансактний аналіз. Біхевіоральний напрямок в теорії особистості: Беррес Фредерік Скіннер.

1. Структура особистості за Е.Берном.
2. Базові поняття концепції трансактного аналізу.
3. Б.Ф.Скіннер: теорія оперантного научіння. Респондентна і оперантна поведінка.

Завдання для самостійної роботи

Ряд питань навчальної дисципліни виносяться на самостійне опрацювання. Виконання самостійної роботи оцінюється окремо та є невід'ємною складовою успішного проходження курсу. Для виконання завдань самостійної роботи вам необхідно зробити конспект нижчезазначених питань. Кожне питання має бути ґрунтовно висвітлене.

Розділ 1. Вступ до психології особистості

Тема 1. Психологія особистості як наука.

1. Поняття особистості. Альтернативні визначення.
2. Методи дослідження особистості.

Тема №2. Основні феномени особистості

1. Явище персоналізації.
2. Сенси і значення.
3. «Пастки» для особистості.

Розділ 2. Основні наукові напрямки у трактуванні особистості

Тема №3. Психодинамічний напрямок в теорії особистості: Зигмунд Фрейд.

1. Біографічний нарис З.Фрейда.
2. Основні типи особистості в психоаналізі.

Тема 4. Результати перегляду психодинамічного напрямку: Альфред Адлер і Карл Густав Юнг

1. Біографічний нарис А.Адлера
2. Порядок народження і психологічний портрет людини (за А.Адлером)
3. Біографічний нарис К.Юнга
4. Психологічна типологія К.Юнга.

Тема 5. Еґо-психологія: Ерік Еріксон, Еріх Фромм і Карен Хорні.

1. Біографічний нарис Е.Еріксона.
2. Біографічний нарис Е.Фромма
3. Біографічний нарис К.Хорні.
4. Психологія жінки в теорії К.Хорні.

Тема 6. Диспозиційні напрямки в теорії особистості

1. Біографічний нарис Г.Олпорта.

Тема 7. Соціально-когнітивний напрямок в теорії особистості

1. Біографічний нарис А.Бандури.
2. Біографічний нарис Дж.Келлі.
3. Конспектування першоджерела: Дж.Келлі «Психологія особистісних конструктів»

Тема 8. Абрахам Маслоу: гуманістична теорія особистості. Феноменологічний напрямок Карла Роджерса.

1. Ієрархія потреб за А.Маслоу.

2. Біографічний нарис А.Маслоу.
3. Біографічний нарис К.Роджерса..

Тема 9. Теорія особистості Еріка Берна і трансактний аналіз. Біхевіоральний напрямок в теорії особистості: Беррес Фредерік Скіннер.

1. Респондентна і оперантна поведінка в теорії оперантного навчання.
2. Біографічний нарис Е.Берна.
3. Біографічний нарис Б.Скіннера.
4. Використання біхевіористичної теорії особистості у системі виконання покарань

Теми рефератів

1. Критерії оцінки теорії особистості.
2. Дослідження та оцінка в психології особистості.
3. Розвиток особистості на різних етапах (за З.Фрейдом).
4. Захисні механізми особистості за З.Фрейдом.
5. Самоактуалізація особистості.
6. Захисні механізми особистості в теорії особистості Е.Фромма.
7. Порушення особистої визначеності.
8. Сфера використання теорії З.Фрейда: психоаналітична терапія – дослідження несвідомого
9. Тривога та її природа (за З.Фрейдом).
10. Життєвий шлях основних теоретиків особистості (за вибором).
11. Основні положення А.Адлера стосовно природи людини.
12. Приклади перегляду психоаналітичної теорії: акцент на культурних і між особистісних факторах.
13. Основні положення З.Фрейда стосовно природи людини.
14. Стадії психосоціального розвитку за Е.Еріксоном.
15. Основні положення Е.Еріксона стосовно природи людини.
16. Психологія жінки в соціокультурній теорії К.Хорні..
17. Основні положення Г.Олпорта стосовно природи людини.
18. Р.Кеттел: структурна теорія особистості – основні концепції і принципи.
19. Основні положення Б.Ф.Скіннера стосовно природи людинию.
20. Застосування біхевіоризму Б.Скіннера: лікування, засноване на оперантному навчанні.
21. Джуліан Роттер: теорія соціального навчання.
22. Застосування когнітивної теорії Дж.Келлі: емоційні стани, психічні розлади та терапія фіксованої ролі.
23. Основні положення А.Бандури стосовно природи людини.
24. Основні положення А.Маслоу стосовно природи людини.
25. Клієнтцентрована терапія К.Роджерса та її особливості.
26. Еволюційно-історичний підхід і концепція особистості Б.Г.Ананьєва.
27. Системно – структурний підхід до вивчення особистості (К.К.Платонов, А.Г.Ковальов, В.Н.Мясіщев, В.С.Мерлін).
28. Діяльнісний підхід і концепція особистості А.Н.Леонтьєва.

29. Індивідуальний підхід до особистості і особистісна концепція С.Л.Рубінштейна.
30. Концепції і моделі розвитку малої групи.
31. Вплив норм у групі.
32. Підходи до вивчення групових конфліктів.
33. Психологічні особливості етнічних груп

Порядок оцінювання

Оцінювання ваших досягнень відбувається за такою системою.

Робота на лекції передбачає сприйняття та засвоєння теоретичного курсу, а також фіксацію основних його положень (конспектування). Нарахування балів за роботу на лекціях відбувається шляхом перевірки конспектів лекцій. При тому оцінюється: повнота, охайність і грамотність ведення конспекту лекцій; відтворення лекційних матеріалів під час виконання модульного контролю (тесту). Наявність усіх компонентів роботи на лекціях може бути оцінено за весь курс до 11 балів. За недостатньо повне відображення лекційного матеріалу у конспекті, систематичні пропуски лекційних занять, курсанту за даний вид навчальної роботи, бали нараховуються лише в частині законспектованих лекцій.

Робота на *семінарських заняттях* за весь курс сумарно оцінюється в 20 балів. За роботу на практичному занятті студент отримує до 5 балів за наступними критеріями:

3 бали – студент у повному обсязі опрацював матеріал (на належному рівні сформовані знання); упевнено оперує набутими знаннями; аналізує їх, робить власні висновки, здатен відповісти на питання, яке вимагає критичного мислення.

2 бали – студент достатньо повно володіє матеріалом (на достатньому рівні сформовані знання та вміння); аналізує його, робить відповідні висновки, уміє логічно висловити своє ставлення до отриманої інформації. Може відповісти на додаткове питання.

1,5 бали – студент достатньо повно володіє матеріалом (на достатньому рівні сформовані знання), може дати відповідь на додаткове питання у межах вивченої теми. Однак, не може навести приклад при розкритті змісту певного поняття.

1 бал – студент не засвоїв всього програмового матеріалу, допускає незначні помилки, відповідає невпевнено, не завжди адекватно використовує терміни та поняття.

0,5 балів – студент не засвоїв значної частини програмового матеріалу, допускає суттєві помилки, не володіє поняттєвим апаратом.

Виконання завдань самостійної роботи оцінюється за наступними критеріями:

- повнота, охайність і грамотність ведення конспекту;
- наявність матеріалу для висвітлення питань винесених на самостійну роботу.

Наявність всіх компонентів конспекту може бути оцінено до 2 балів. Сумарно можна набрати 18 балів

Реферат оцінюється за наступними критеріями: відповідна форма, грамотність, охайність, науковість, достатня кількість використаної літератури (5

джерел). За наявності всіх компонентів реферат отримує 5 балів; обмежена кількість використаної літератури (менше 5 джерел) – 3 бали; за неохайне оформлення, недостатньо повне відображення обраної теми, суттєві помилки – 1 бал.

Поточний контроль оцінюється у 8 балів, і проводиться у формі контрольної роботи, в якій перевіряється рівень володіння студентами засвоєним протягом вивчення курсу матеріалом.

Складання екзамену є обов'язковим. Курсант може отримати на іспиті не більше, ніж 25 бали. Питання екзаменаційних білетів складаються на основі програми курсу і адекватно відображають зміст усього навчального матеріалу курсу “Психологія особистості”.

Якщо курсант за підсумками модульного контролю та складання екзамену не набрав балів достатніх для виставлення позитивної оцінки (60 балів і більше), він має право перескласти екзамен, при цьому не враховуються результати складання екзамену – підвищення балів здійснюється від рейтингової оцінки за результатами аудиторної роботи та модульного контролю.

Курсанти, які впродовж семестру набрали менше 35 балів до складання екзамену не допускаються і залишаються на повторний курс.

Схема переведення балів у підсумкову оцінку наведена в таблиці.

Таблиця 1

Критерії оцінки знань

Сума балів за 100-бальною шкалою	Оцінка в ECTS	Значення оцінки ECTS	Критерії оцінювання	Рівень компетентності	Оцінка за національною шкалою	
					екзамен	залік
90-100	A	відмінно	Студент (курсант) виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно здобувати знання, без допомоги викладача знаходить та опрацьовує необхідну інформацію, вміє використовувати набуті знання і вміння для прийняття рішень у нестандартних ситуаціях, переконливо аргументує відповіді, самостійно розкриває власні обдарування і нахили.	Високий (творчий)	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	Студент (курсант) вільно володіє вивченим обсягом матеріалу, застосовує його на практиці, вільно розв'язує вправи та задачі в стандартних ситуаціях, самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких незначна.	Достатній (конструктивно-варіативний)	добре	
74-81	C		Студент (курсант) вміє зіставляти, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача; в цілому самостійно застосовувати її на практиці; контролювати власну діяльність; виправляти помилки, серед яких є суттєві, добирати аргументи для підтвердження думок.			
64-73	D	задовільно	Студент (курсант) відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє	й (реп род укт	зад овлі бно	

			знання та розуміння основних положень; з допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, виправляти помилки, серед яких є значна кількість суттєвих.			
60-63	E		Студент (курсант) володіє навчальним матеріалом на рівні, вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні			
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання семестрового контролю	Студент (курсант) володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу.	Низький (рецептивний продуктивний)	незадовільно	незараховано
1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням залікового кредиту	Студент (курсант) володіє матеріалом на рівні елементарного розпізнання та відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів.			

Питання до іспиту:

1. Предмет і завдання психології особистості.
2. Методологічні й теоретичні принципи дослідження особистості.
3. Поняття особистості в загальній, соціальній психології, соціології, психіатрії. Особистість як об'єкт досліджень персонології.
4. Багатомірна цілісна модель особистості.
5. Методи досліджень та оцінювання в психології особистості. Біографічний метод, спостереження, експериментальний метод, тестування, інтерв'ю, бесіда, аналіз продуктів діяльності, контент-аналіз, кореляційний метод.
6. Психодинамічний напрямок у теорії особистості.
7. Теорія психосексуального розвитку особистості З. Фрейда.
8. Основні положення ортодоксального психоаналізу щодо природи людини.
9. Перегляд психодинамічної теорії З.Фрейда в індивідуальній психології А.Адлера.
10. Особистість в аналітичній психології К.Г.Юнга.
11. Его-психологія та пов'язані з нею напрямки в теорії особистості.
12. Теорія об'єктних відношень в розвитку особистості.
13. Теорія особистості в структурному психоаналізі.
14. Теорія особистості у психоаналітичній селф-психології.
15. Радикально-гуманістичний психоаналіз Е.Фромма, основні положення і принципи.
16. Соціокультурний підхід до вивчення особистості К.Хорні.
17. Поведінковий напрямок у теорії особистості.

18. Стимул-реактивна теорія особистості: Дж. Доллард та Н.Міллер.
19. Теорія оперантного навчання Б.Ф.Скіннера. Респондентна та оперантна поведінка. Основні положення Б.Ф.Скіннера щодо природи людини.
20. Основні принципи соціально-когнітивної теорії А.Бандури. Навчання через моделювання. Підкріплення в навчінні через спостереження.
21. Теорія соціального навчання Дж.Роттера, основні концепції та принципи.
22. Диспозиціональний та когнітивний напрямки у теорії особистості.
23. Структурна теорія особистості Р.Кеттела.
24. Концепція типів особистості Г.Айзенка.
25. Факторна теорія особистості: Дж.Гілфорд.
26. П'ятифакторна модель особистості.
27. Концепція рис особистості Г.Олпорта, основні положення щодо природи людської особистості.
28. Когнітивна теорія особистості Дж.Келлі. Типи конструктів. Формальні властивості конструктів. Зміни особистісних конструктів.
29. Когнітивно-афективна теорія особистості: У.Мішел.
30. Гуманістично-феноменологічний напрямок у теорії особистості.
31. Поняття про ієрархію потреб і мотивацію у А.Маслоу. Дефіцитарна мотивація і мотивація зростання.
32. Основні положення гуманістичної психології щодо природи людини.
33. Феноменологічний напрямок у теорії особистості. Позиція К.Роджерса.
34. Поняття про керівний мотив і тенденцію до актуалізації в концепції К.Роджерса. «Я»-концепція.
35. Проблема повноцінно функціонуючої особистості. Точка зору К.Роджерса на природу людини.
36. Екзистенційні теорії особистості.
37. Проблема компонентів і основних параметрів аналізу структури особистості.
38. Потреба особистості в самоствердженні, самовизначенні та самоактуалізації. Творча активність особистості.
39. Провідні концепції структури особистості. Риси та диспозиції.
40. Нові перспективи в теоретичному та емпіричному дослідженні особистості.
41. Вітчизняні теорії особистості.
42. Американські та вітчизняні орієнтири у багатоманітні персонологічних визначень особистості..

Політика академічної доброчесності

Прослуховуючи цей курс, Ви погодились виконувати положення принципів академічної доброчесності:

- складати всі проміжні та фінальні завдання самостійно без допомоги сторонніх осіб;
- надавати для оцінювання лише результати власної роботи;
- не вдаватися до кроків, що можуть нечесно покращити ваші результати чи погіршити/покращити результати інших курсантів (студентів, слухачів);

- не публікувати відповіді на питання, що використовуються в рамках курсу для оцінювання знань курсантів (студентів, слухачів).

Рекомендована література

Основна:

1. Гордієнко В.І., Копець Л.В. Психологія особистості в біографіях, подіях, портретах. – К.: «Києво-Могилянська академія», 2007. – 304с.
2. Копець Л.В. Психологія особистості. – К.: «Києво-Могилянська академія», 2007. – 460с.
3. Ліфарєва Н.В. Психологія особистості: навч.посібник. – К., Центр навч. літератури, 2003. – 240 с.
4. Платонов К.К. Краткий словарь системы психологических понятий. – М.,1984.
5. Психология. Словарь / Под общ. Ред. А.В.Петровского, М.Г.Ярошевского. – М., 1990.
6. Семиченко В.А. Психология личности. – К., 2001. – 427с.
7. Холл К.С., Линдсей Г. Теории личности. М., 1999.
8. Хьелл Л., Зиглер Д. Теории личности. СПб., 2005.

Додаткова:

9. Ананьев Б.Г. О проблемах современного человекознания. – М.,1977. – С.5-48.
- 10.Вилюнас В.К. Психологическим механизмы мотивации человека. – М., 1990.
- 11.Гамезо М.В., Домашенко И.А. Атлас по психологии: Информ.-метод. материалы к курсу „Общая психология”. – М., 1986. – С.60-72.
- 12.Годфруа Ж. Что такое психология.: В 2-х т. – М.: Мир, 1992.
- 13.Грановская Р.М. Элементы практической психологи. – Л.: ЛГУ, 1984.
- 14.Зинченко В.П., Моргунов Е.Б. Человек развивающийся. Очерки российской психологи. – М., 1994.
- 15.Ильенков Э.В. Что же такое личность? // Психология личности. Тексты / Под ред. Ю.Б.Гиппенрейтер. – М., 1982. – С.11-19.
- 16.Краткий психологический словарь. / Под ред. А.В. Петровського. – М.: Политиздат, 1985.
- 17.Леонтьев А.Н. Деятельность, сознание, личность. – М., 1975. – С.159-230.
- 18.Леонтьев А.Н. Избранные психологические труды: В 2-х т. – Т.1, М., 1983.
- 19.Ломов Б.Ф. Методологические и теоретические проблемы психологии. – М., 1984. – С.289-310.
- 20.Петровский А.В. Личность. Деятельность. Коллектив. – М., 1982.
- 21.Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии: В 2 т., Т.2. – М., 1989. – С. 95-103,236-249.
- 22.Торетические проблемы психологи личности. / Под. ред. Е.В. Шороховой. – М.: Наука, 1974.
- 23.Шерток Л. Непознанное в психике человека. – М., 1982.